

ДЕФИНИЦИИТЕ НА ДИАЛЕКТНИТЕ НАЗВАНИЯ В ДВА БЪЛГАРСКИ ТЪЛКОВНИ РЕЧНИКА

Цветелина Георгиева

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“,
Българска академия на науките

cveti.g@ibl.bas.bg

Резюме: Статията представя различни видове дефиниции на диалектни названия в два български речника от общ тип. Посочва се, че техният метаезик включва думи от съвременния български книжовен език и от диалектите. Поставят се някои дискуссионни въпроси, свързани с начина на определяне на синонимите на заглавната дума, с начина на тяхното представяне в дефиницията. Предлагат се примерни речникови статии.

Ключови думи: речник, дефиниция, синоними, диалектна лексика

1. Въведение

Диалектните названия в лексикографските трудове от общ тълковен тип⁸⁴ са били обект на анализ преди всичко от гледна точка на това дали трябва да присъстват в речник с нормативен характер, какъв принцип се използва при подреждането им, какъв диалектен материал е включен и откъде е ексцерпиран, имат ли тези единици съответствия в книжовния език, посочена ли е географската им локализация, какви критерии за подбор на тази лексика са приложени и др. (вж. напр. Холиолчев / Holiolchev 1978, Бояджиев / Boyadzhiev 2007, Витанова / Vitanova 2016 и др.). Относно дефинирането на тези думи лингвистите обикновено само споменават, че при тълкуването на диалектни названия, за които в езика няма еднословен книжовен еквивалент, се използват описателни дефиниции, докато при останалите – синонимни.

До този момент различните видове дефиниции, които се употребяват при представянето на диалектните названия в речниците, не са били обект на детайлен анализ в нашата лингвистична литература. За да се очертае по-пълна картина за възможния избор при дефинирането на тези названия и да се открият някои проблеми, което е и целта на настоящата статия, вниманието ще бъде насочено към двата големи български речника от общ тълковен тип – *Речник на българския език* и *Речник на съвременния български книжовен език*, защото се допуска, че именно в тях лексикографите по-свободно използват (и то по най-добрия начин) съществуващите модели за дефиниране на значенията на заглавните единици.

Задачите, които се поставят тук, са няколко:

- 1) да се извлече конкретна информация за препоръчителния начин на тълкуване на диалектните названия в двата речника;
- 2) да се представят видовете дефиниции, които се използват в тези речници, и да се предложи определение за всяка една от тях;
- 3) да се характеризират т.нар. тук прости и комбинирани дефиниции;
- 4) да се представят матрици на дефинициите с оглед на това дали при тълкуването на диалектните названия се използва, или не се използва друго диалектно название;
- 5) да се набележат някои дискуссионни въпроси.

⁸⁴ В статията се придържам към класификацията на речниците, предложена от М. Чоролеева (вж. Чоролеева / Choroleeva 2016).

2. Информация за начина на тълкуване на диалектните названия в двата речника

2.1. Речник на съвременния български книжовен език

В уводната част на тритомния *Речник на съвременния български книжовен език* (по-нататък РСБКЕ) се посочва, че „издаваният сега [през 1955 г. – бел. моя, Цв. Г.] от Българската академия на науките речник отразява съвременното състояние на българския книжовен език“ и че този труд „съдържа само онези думи, които са се затвърдили или са на път да се затвърдят в книжовния език“ (РСБКЕ / RSBKE 1955: III). В уводните бележки се изяснява подборът на думите в речника⁸⁵, включването в словника и на такива единици, които нямат „общолитературна употреба“. Сред тях са думите от „народните говори“, които според авторите на тритомника (сред които има и изтъкнати диалектолози) са два вида:

- *диалектни* – които са „свойствени на един или няколко народни говора, напр. *бишкам, благинà, гàче, звèздел, кàмо* и др.“ (маркирани са с бележка *Диал.*) и
- *народни* – които „се срещат в повечето народни говори или означават понятия от народния бит, за които в книжовния език няма друга дума, напр. *бўна, венчїло, влах, връст, говèя, дзвїзка, имàне, ладўвам, пòдница* и др.“ (маркирани са с бележка *Нар.*) (РСБКЕ / RSBKE 1955: XIII).

Отбелязва се още, че „тълкуването на думата само със синоними по правило се избягва, тъй като твърде рядко синонимите са напълно равнозначни“ (РСБКЕ / RSBKE 1955: VII). При диалектните думи се прилага такова тълкуване „поради нормативния характер на Речника“ (пак там). Важно (с оглед на разглежданата тема) е и направеното уточнение, че „**към дефиницията, отделени с точка и запетая, се изброяват и по-близките синоними** [подч. мое – Цв. Г.], когато има такива“ (пак там).

2.2. Речник на българския език

Както е известно, преди да се пристъпи към изработване на многотомния *Речник на българския език* (по-нататък РБЕ), е издадена неговата концепция под формата на самостоятелно тяло от 150 стр. – *Ръководство за съставяне на Речник на българския език* (Ръководство / *Rakovodstvo* 1966). В него се говори най-общо за *диалектни думи*. Посочват се критериите за подбор на тази лексика: „В Речника се включват диалектни думи, които нямат съответствия в книжовния език и означават реалии, свързани със селския бит, напр.: *постат, оглавник, засевки*; диалектни думи, които са омоними на думи от книжовния език, като *чувам* ‘пазя’, *държава* ‘имот’, *гной* ‘тор’, а също и диалектни думи, които по време на формирането на книжовния ни език са били широко разпространени в книжнината от Възраждането, а днес са само диалектни, напр.: *вет, плата*“ (Ръководство / *Rakovodstvo* 1966: 11).⁸⁶

Според *Ръководството* диалектните думи трябва да бъдат тълкувани с „книжовните им синоними“ (разбира се, когато има такива), т.е. при тълкуването на диалектни названия трябва да се използва синонимна дефиниция, срв.: „Синонимни дефиниции, т.е. дефиниции, които разкриват значението на дадена дума чрез съпоставянето ѝ с думи, близки или идентични по смисъл, се употребяват в следните случаи:

- а) ...
- б) При тълкуване на диалектни ... думи или значения се използват **книжовните им синоними** [подч. мое – Цв. Г.] с цел да се насочи читателят към книжовната форма, напр.: **сакам**. ... *Диал.* Искам.“ (Ръководство / *Rakovodstvo* 1966: 24).

⁸⁵ Така например с оглед на разглеждания тук въпрос е посочено че „от народните говори са включени само онези думи, които имат по-широка употреба в художествената литература, като *докле, ега, барабой, геран* и др., или означават типични понятия от народния бит, като *кюмбе, беневреци, бялканка, излак, караджейка* и др.“ (РСБКЕ / RSBKE 1955: V).

⁸⁶ В този речник подборът на диалектен материал е направен на основата на много повече източници: художествена литература, публикувано народно творчество, тълковни речници на българския език (вж. повече в Ръководство / *Rakovodstvo* 1966: 12).

Предполага се, че под „книжовен синоним“ авторите на *Ръководството* имат предвид по-скоро езикова единица, която се отнася **към същото понятие**, към което се отнася и диалектната, но е утвърдена в общонационалния език като книжовна. (Още тук възниква теоретичният въпрос – дали има синонимия между единици, които принадлежат към две различни лексикални системи, и дали употребата на съчетанието „книжовен синоним“ в случая не е по-скоро условна.) Този текст от *Ръководството* не само внася единство в представянето на диалектните единици в многотомника; всъщност в него „книжовният синоним“ е определен като **необходим** и **достатъчен** да изясни на читателя значението на диалектната дума.

Както се вижда, и в тритомника, и в многотомника пряко или непряко се препоръчват два вида дефиниции – синонимна и описателна, и не се посочва, че трябва да се следва признакът териториална принадлежност на диалектната единица.

3. Видове дефиниции, използвани при тълкуване на диалектните названия в двата речника

След обстоен преглед на речниковите статии на диалектните единици в двата труда беше установено, че лексикографите използват няколко вида дефиниции, които тук ще бъдат структурирани, описани и илюстрирани с примери.⁸⁷ С оглед на някои дискуссионни въпроси, свързани с използвания метаезик в тълковните речници от общ тип, *диалектните названия, които са част от този метаезик*, ще бъдат изписани в болд.

3.1. Прости тълкувателни дефиниции

В това изследване като **прости** (или още – еднокомпонентни) се определят дефинициите, които се състоят от една тълкувателна част.

При прегледа на речниковите статии на диалектни названия в РСБКЕ и в РБЕ беше установено, че в тези трудове са използвани пет вида прости дефиниции:

- ❖ **описателна** – дефиниция, при която сбито и ясно се описват най-съществените признаци на обекта (денотата), без да се използва словообразователно свързана със заглавката единица⁸⁸

в РБЕ

каба̀к... Вид гълъб с бяла окраска и малка човка.

в РСБКЕ

ба̀бица... Стомах на преживно животно.

- ❖ **структурно-описателна** – дефиниция, при която сбито и ясно се описват най-съществените признаци на обекта (денотата), като се посочва словообразователно свързана със заглавката единица (обикн. произвеждащата)

в РБЕ

ма̀ндрище... Място, където е имало мандра¹ (в 1 и 2 знач.).

в РСБКЕ

го̀рнец... Човек от планината или от горния край на село.

⁸⁷ Тъй като всички посочени речникови статии са на диалектни заглавки, в изследването няма да се изписват бележките *Диал.* и *Нар.* (последната, както беше посочено вече, се среща при определени езикови единици само в РСБКЕ).

⁸⁸ Намирам за по-коректно използването на съчетанието *словообразователно свързана единица* пред често срещаното *словообразователна основа*.

- ❖ **структурна** – дефиниция, при която се посочва във формален план отношението на заглавката към нейната произвеждаща единица

в РБЕ

гумнен... Прил. от **гумно**.

в РСБКЕ

кръстнйчин... Прил. от **кръстница**.

- ❖ **синонимна** – дефиниция, при която се използват само езикови единици, които са близки или идентични по смисъл, т.е. използват се само синоними⁸⁹

в РБЕ

йзлак... Кладенец, **геран**, **бунар**.

в РСБКЕ

бардак... Стомна.

- ❖ **указваща** – дефиниция, с която се посочва при какви случаи и с каква цел се използва заглавката

в РБЕ

гърлица... За изразяване на нежно отношение (обикн. при обръщение) към любима жена.

в РСБКЕ

марй... При обръщение към жена или жени.

3.2. Комбинирани тълкувателни дефиниции

В това изследване като **комбинирани** (или още – многокомпонентни) се определят дефинициите, които се състоят от няколко тълкувателни части.

В разглежданите два речника освен простите дефиниции често се използват и комбинирани тълкувателни дефиниции, които са двукомпонентни.⁹⁰ Те представляват единство от проста дефиниция и добавените към нея след знак точка и запетая (;) синоними на заглавката. При тълкуването на диалектните названия в двата речника се използват следните видове комбинирани тълкувателни дефиниции:

- ❖ **описателна; синоним**

в РБЕ

буран... Снежна буря със силен, студен вятър; виелица, вихрушка.

в РСБКЕ

балван... Много голям камък; скала.

- ❖ **структурно-описателна; синоним**

в РБЕ

моряк²... Вятър, който духа откъм морето; **морянин**, **морения**.

в РСБКЕ

лүченица... Ядене, приготвено от счукан лук, чушки и домати; **лютика**, лютеница.

⁸⁹ Посочената тук дефиниция е в духа на общоприетото схващане. Придържам се също към утвърдения термин *синонимна дефиниция*, макар че той, с оглед на диалектните названия, в някои случаи може да е оспорим. Този въпрос може да бъде разгледан в бъдеща публикация.

⁹⁰ Има речници и с трикомпонентни дефиниции – вж. напр. *Речник на книжовния български език на народна основа от XVII век* (РКБЕНО / RKBENO 2012) и *Българска семейно-родова лексика* (БСРЛ / BSRL 2012).

❖ **структурна; синоним**

в РБЕ

бардуче... Умал. от **бардук**; стомничка, **бардаче**, **барде**.

в РСБКЕ

ранко... Умал. от рано; доста рано.

❖ **синонимна; синоним**

в РБЕ

бабица²... Плацента, **последък**; **баба**², **бабино дете**, **бабиното**.

в РСБКЕ

повйвам³... Извивам¹ (в 2 знач.); възвивам.

❖ **указваща; синоним**

в РБЕ

йо¹... При изразяване на недоволство, раздражение, възмущение; ама ха.

в РСБКЕ

ка̀мо... В съчет.: **камо ли** – за съчетаване на две отречени възможности, от които втората е отречена по-силно; нежели.

Може да се обобщи, че в двата речника (наред със синонимните и описателните дефиниции) се използва и голяма част от комбинираните дефиниции.⁹¹ Може да се предположи какви са причините за това „отклонение“ от препоръките, посочени в предговора на РСБКЕ и в *Ръководството* на РБЕ. При съставянето на дефинициите на диалектните единици лексикографът, от една страна, следва принципите на системност и последователност в речника, от друга – прави конкретен избор в зависимост от спецификата на всяка езикова единица, като отчита, че тя е не само уникална сама за себе си, но и семантично и формално свързана с други езикови единици, които са обект на описание.

4. Матрици на дефинициите на диалектните названия

При прегледа на дефинициите в двата речника се установи, че в някои от тях присъства друго диалектно название. Това дава основание събраната информация да се синтезира и представи под формата на две матрици, по които се изгражда конкретен модел проста или комбинирана дефиниция на диалектно название:

1) *тълкувателна дефиниция, която НЕ ВКЛЮЧВА друго диалектно название* (Матрица № 1)

и

2) *тълкувателна дефиниция, която ВКЛЮЧВА друго диалектно название* (Матрица № 2).

4.1. Матрица № 1

По нея се конструират дефиниции (прости и комбинирани), в които няма друго диалектно название:

⁹¹ По-рядко срещани са дефиниции от вида {структурна; синоним}, {синонимна; синоним} и {указваща; синоним}.

Таблица 1.

		РБЕ	РСБКЕ
Прости дефиниции	описателна	престрѝник ... Човек, който помага, слугува на сватба.	сѹгреб ... Изрив по кожата от дребни червени пъпчици със сърбеж.
	структурно-описателна	равнѝца ² ... Шапка, която отгоре е равна, а не островърха.	първескѝня ... Жена или домашно животно, което ражда за пръв път.
	структурна	гайдѝ ... <i>Умал. от</i> гайда.	вѝлец ... <i>Умал. от</i> вол.
	синонимна	кава̀к ... Бреза.	кошѹля ... Риза.
	указваща	ѡйол ... Обикн. при обръщение или само като обръщение – за изразяване на близост, фамилиарност с отсянка на добро разположение към лицето, на което се говори.	дѝле ... За изразяване на неодобрение, протест.
Комбиниранни дефиниции	описателна; синоним	мѝшко ... Човек с голям корем; шишко.	мизѝнец ... Последно дете момче на родители; изтърсак.
	структурно-описателна; синоним	притѣ̀жен ... Който е крайно тъжен; скръбен, мъчителен.	домовѝт ... Който има добър дом и се грижи за него; къшовен.
	структурна; синоним	палтѝ ... <i>Умал. от</i> палто; палтенце.	момѝ ... <i>Умал. от</i> мома; малка мома.
	синонимна; синоним	овчѝнка ... Овчица; овчичка.	повѝвам ³ ... Извивам ¹ (в 2 знач.); възвивам.
	указваща; синоним	мер ... За изразяване на учудване; нима, мигар.	не се откриват

Простите (за разлика от комбинираните) дефиниции, построени по Матрица № 1, са често срещани и в двата речника (особено в РСБКЕ). Трябва да се отбележи, че в РСБКЕ много рядко се наблюдават дефиниции, създадени по следните моделите {структурна; синоним} и {синонимна; синоним}. Не се откриват дефиниции по модела {указваща; синоним}.

4.2. Матрица № 2

По нея се конструират дефиниции (прости и комбиниранни), в които има друго диалектно название (както беше посочено, то ще бъде маркирано в **болд**):

Таблица 2.

		РБЕ	РСБКЕ
Прости дефиниции	описателна	овчѡрка ³ ... Цветето булка , кадийка , кадѣнка .	набѣ̀рдило ... Една от двете набѣ̀рделки .
	структурно-описателна	раздвѝйница ... Жена раздвойник .	байрактѡрка ... Жена байрактар .
	структурна	зѡшнато ... <i>Нареч. от</i> зашнат .	рѣ̀тене ... <i>Отгл. същ. от</i> рѣ̀тя и <i>от</i> рѣ̀тя се .
	синонимна	джагѣ̀л ... Джагър .	косѝчник ... Косатник .
	указваща	не се откриват	не се откриват
Комбиниранни дефиниции	описателна; синоним	гѡрненец ² ... Северен вятър; горняк ¹ , горнянин .	герѡн ... Кладенец, от който водата се вади с помощта на закрепена на стълб кобилица ; излак .
	структурно-описателна; синоним	разклѡцвам се ... Започвам да клоцам силно; разрѝтвам се . пазаргѡт ... Човек, който продава на пазар или е ходил на пазар; пазарджия , пазарянин . престрѝничка ... Жена престройник ; престройница .	грѣ̀стѣ̀льник ... Място, засято с грѣ̀сти ; конопище . вадѣ̀я ² ... Напоявам с вадички ; наваждам .

структурна; синоним	жиговѣто... <i>Нареч. от жиговит;</i> жално, тъжно, скръбно. пуладка... <i>Умал. от пулада;</i> ярчица, ярица, пуладица, пулка.	не се откриват
синонимна; синоним	преперушка... Пеперуда; преперуга.	подѣр... За време – след това, после; подире, сетне.
указваща; синоним	бѣже... За изразяване на несигурност, съмнение, предположение по отношение на това, което се съобщава; уж, божем.	не се откриват

Трябва да се посочи, че за да бъде издържано лексикографското представяне, диалектната единица, посочена като равнозначна на заглавката, трябва да бъде включена като заглавка в речника, при това с посочване на съществуващата синонимна връзка.⁹²

При дефинициите, създадени по модели {структурно-описателна; синоним} и {структурна; синоним}, диалектното название може да е в една от двете или и в двете части на комбинираната дефиниция.

Простите (за разлика от комбинираните) дефиниции, построени по Матрица № 2, са често срещани и в двата речника.⁹³ Макар и много рядко (особено в РСБКЕ), тълкуването се конструира по модела {структурно-описателна; синоним} (в сравнение с него по-често използван е моделът {структурна; синоним}). При {синонимна; синоним} предпочитанието е в първата част да присъства книжовно съответствие, докато във втората – диалектно (в РСБКЕ рядко се срещат дефиниции, създадени по този модел). В тритомника по-често смисловите еквиваленти (един от които е диалектно название) се изброяват без знак точка и запетая (;) и този начин на представяне наподобява проста синонимна дефиниция, както е и заявено в предговора на речника (напр.: **папѣр...** Царевича, **кукуруз.** или **тарѣлка...** **Талерка,** чиния.). В РСБКЕ не се откриват дефиниции, построени не само по модела {указваща дефиниция}, но и по моделите {структурна; синоним} и {указваща; синоним}. При комбинираните дефиниции в РБЕ прави впечатление изобилието (особено след знак точка и запетая) от смислови (книжовни и диалектни) еквиваленти на заглавната единица.

5. Заключение

При извършения преглед на речникови статии се изгражда впечатлението, че при тълкуването на диалектните названия преобладават синонимните и описателните дефиниции, като в РБЕ често се срещат не само структурни и структурно-описателни, но и комбинирани дефиниции.⁹⁴ Използването на последните най-вероятно произтича от стремежа към изчерпателност при представяне (и) на диалектния материал.

И в двата речника метаезикът, който се използва за тълкуване на диалектните заглавки, включва не само думи от съвременния български книжовен език, но и диалектни названия.

В РБЕ (за разлика от РСБКЕ) често се срещат комбинирани дефиниции, създадени по Матрица № 2, като диалектното название обикновено е във втората част (в частта, определена за изброяване на синоними), понякога поставено наравно с книжовна дума. Всичко това поражда дискуссионния въпрос дали е уместно да се приемат за синоними равнозначни единици, които принадлежат към различни езикови системи (книжовна и диалектна или няколко диалектни) на общонационалния

⁹² Така напр. в РСБКЕ на съответното азбучно място присъства: „**косатник...** Вид женски накит – плетеници от вълна с нашити по тях сребърни стари пари; **косичник.**“ (РСБКЕ / RSBKE 1955). Двете диалектни названия – **косичник** и **косатник** – са синонимизирани. В РБЕ на съответното азбучно място присъстват речниковите статии: **горняк**¹... Северен вятър; **горнянин, горненец**². и **горнянѣн...** **Горняк**¹.

⁹³ Трябва да се посочи, че липсват дефиниции, създадени по модела {указваща дефиниция}.

⁹⁴ За да се посочи категорично кои дефиниции са най-често срещани в двата речника, е необходимо специално статистическо изследване. Такава задача настоящата статия не си поставя.

език, в какъв тип речник и по какъв начин може да се опише съществуващото отношение между такива единици, както и в кои случаи е оправдано присъствието на диалектно название в метаезика на дефиницията. Същевременно трябва да се отбележи важният факт, че концепциите и на двата речника са изготвени преди да бъде разгледан в нашето езикознание въпросът за същността на хетеронимията и разграничаването ѝ от синонимията (вж. Холиолчев / Holiolchev 1978, Парашкевов / Parashkevov 1987 и др.). Във връзка с това при представянето на диалектните названия не е взет предвид признакът принадлежност към определена територия (локус, ареал), а единиците са разглеждани вероятно като равностойни по отношение на понятието.

С оглед на бъдещи речници (от общ тип) териториалната принадлежност на единиците не бива да бъде пренебрегвана, защото е особено важна при разграничаването както на книжовно от не книжовно в езика, така и при определяне на синонимите в рамките на един диалект. Като се изхожда от съвременните постижения на лексикографската теория, при дефиниране на значенията в такъв речник би могло да се помисли върху използването единствено на книжовни съответствия, ако няма точна информация за наличните синоними в даден териториален диалект, срв. напр. следващите статии със съответните в **Таблица 2**:

овчърка³... Полски мак.

гòрненец²... Северен вятър.

пазаргàт... Човек, който продава на пазар или е ходил на пазар.

герàн... Кладенец, от който водата се вади с помощта на закрепена на стълб кобилица.

вàдя²... Напоявам с вадички.

подìр... За време – след това, после; сетне.

бòже... За изразяване на несигурност, съмнение, предположение по отношение на това, което се съобщава; уж.

Потвърждение на тази теза са и посочените в края на Ръководство / *Rakovodstvo* 1966 примерни статии, където не се представят като „синоними“ други диалекти лексеми, срв. напр. част от тях:

àли... Или. (Не: Или; ели. – тук и надолу коментарът е мой, Цв. Г.)

èли... Или. (Не: Или; али.)

кавè... Кафе. (Не: Кафе; кайве.)

кайвè... Кафе. (Не: Кафе; каве.)

Прецизното представяне на диалектните названия в речниците е от изключително важно значение и за преводаческата дейност (по въпроса вж. Керемидчиева / *Keremidchieva* 2018 и др.), защото „лъжливите приятели“ на лексикографите ще станат „лъжливи приятели“ и на преводачите. Коректната речникова дефиниция ще подобри качеството на преводната литература, тъй като тя ще ограничи произволното и самоцелно заместване на диалектизми от различни лексикални системи (книжовна и диалектна или няколко диалектни) на общонационалния език, което е неуместно и противоречи на действителността.

Благодарности

Авторът благодари за подкрепата на Министерството на образованието и науката на България по Национална научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“, одобрена от РМС № 577 от 17 август 2018 г.

Цитирана литература / References

- Бояджиев 2007: Бояджиев, Т. *Българска диалектология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. (Boyadzhiev 2007: Boyadzhiev, T. *Balgarska dialektologiya*. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”.)
- БСРЛ 2012: *Българска семейно-родова лексика. Енциклопедичен речник*. София: Изток – Запад. (BSRL 2012: *Balgarska semejno-rodova leksika. Entsiklopedichen rechnik*. Sofia: Iztok – Zapad.)
- Витанова 2016: Витанова, М. Диалектната лексика в речниците. – В: Благоева, Д., С. Колковска (ред.). *Лексикографията в началото на XXI в. Доклади от Седмата международна конференция по лексикография и лексикология (София, 15 – 16 октомври 2015 г.)*. София: Издателство на БАН, с. 219 – 225. (Vitanova 2016: Vitanova, M. Dialektnata leksika v rechnitsite. – In: Blagoeva, D., S. Kolkovska (red.). *Leksikografiyata*

- v nachaloto na XXI v. Dokladi ot Sedmata mezhdunarodna konferentsiya po leksikografiya i leksikologiya (Sofia, 15 – 16 oktombri 2015 g.).* Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 219 – 225.)
- Керемидчиева 2018: Керемидчиева, Сл. Диалекты и диалектология в Болгарии в начале XXI века. – В: Молдован, А. (ред.). *Труды Института русского языка имени В.В. Виноградова.* Москва: РАН, с. 113 – 134. (Keremidchieva 2018: Keremidchieva, Sl. Dialekty i dialektologija v Bolgarii v nachale XXI veka. – In: Moldovan, A. (red.). *Trudy Instituta ruskogo jazyka imeni V.V. Vinogradova.* Moskva: RAN, s. 113 – 134.)
- Парашкевов 1987: Парашкевов, Б. *Явлението хетеронимия.* – В: Съпоставително езиковедие, № 4, с. 30 – 35. (Parashkevov 1987: Parashkevov, B. Yavlenieto heteronimiya. – In: *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 4, s. 30 – 35.)
- РБЕ 1977 – 2015: *Речник на българския език.* Т. 1 – 15. София: Издателство на БАН. (RBE 1977 – 2015: *Rechnik na balgarskiya ezik.* Т. 1 – 15. Sofia: Izdatelstvo na BAN. < <https://ibl.bas.bg/rbe/> [07.12.2020])
- РКБЕНО 2012: *Речник на книжовния български език на народна основа от XVII век (върху текст от Тихонравовия дамаскин).* София: Валентин Траянов. (RKVENO 2012: *Rechnik na knizhovniya balgarski ezik na narodna основа от XVII век (varhu tekst ot Tihonravoviya damaskin).* Sofia: Valentin Trayanov.)
- РСБКЕ 1955 – 1959: *Речник на съвременния български книжовен език.* Т. 1 – 3. София: Издателство на БАН. (RSBKE 1955 – 1959: *Rechnik na savremenniya balgarski knizhoven ezik.* Т. 1 – 3. Sofia: Izdatelstvo na BAN.)
- Ръководство 1966: Генадиева, З., К. Ничева, С. Спасова-Михайлова, К. Чолакова. *Ръководство за съставяне на Речник на българския език.* Л. Андрейчин (отг. ред.). София: Издателство на БАН. (Rakovodstvo 1966: Genadieva, Z., K. Nicheva, S. Spasova-Mihaylova, K. Cholakova. *Rakovodstvo za sastavyane na Rechnik na balgarskia ezik.* L. Andreychin (otg. red.). Sofia: Izdatelstvo na BAN.)
- Холиолчев 1978: Холиолчев, Х. Диалектната лексика в тълковния речник на националния език. – В: Георгиев, В. (отг. ред.). *Славистичен сборник.* София: Издателство на БАН, с. 163 – 170. (Holiolchev 1978: Holiolchev, H. Dialektnata leksika v talkovniya rechnik na natsionalniya ezik. – In: Georgiev, V. (otg. red.). *Slavistichen sbornik.* Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 163 – 170.)
- Чоролеева 2016: Чоролеева, М. Българската лексикография и класификацията на речниците. – В: *Лексикографията в началото на XXI в. Доклади от Седмата международна конференция по лексикография и лексикология (София, 15 – 16 октомври 2015 г.).* София: Издателство на БАН, с. 49 – 54. (Choroleeva 2016: Choroleeva, M. Balgarskata leksikografiya i klasifikatsiyata na rechnitsite. – In: *Leksikografiyata v nachaloto na XXI v. Dokladi ot Sedmata mezhdunarodna konferentsiya po leksikografiya i leksikologiya (Sofia, 15 – 16 oktombri 2015 g.).* Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 49 – 54.)

THE DEFINITIONS OF THE DIALECT DENOMINATIONS IN TWO BULGARIAN DICTIONARIES

Tsvetelina Georgieva

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

cveti.g@ibl.bas.bg

Summary: The article presents different types of definitions of dialect denominations in two Bulgarian dictionaries of general type. It is stated that their metalanguage includes words from the modern Bulgarian literary language and from the dialects. Some discussion questions are asked, related to the way of defining the synonyms of the title word, with the way of their presentation in the definition. There are examples of dictionaries articles

Key words: *dictionary, definition, synonyms, dialectal lexis*

Tsvetelina Georgieva
Institute for Bulgarian Language
52, Shipchenski prohod Blvd., Bl. 17
Sofia 1113
Bulgaria